

prof. dr hab. Andrzej Misiuk^{a)*}

^{a)}*Institut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego / Institute of Political Science of the University of Warsaw*

^{*}*Autor korespondencyjny/Corresponding author: amisiuk@wp.pl*

Nauki o bezpieczeństwie – geneza, istota i perspektywy rozwoju

Security Sciences and Their Origin, Essence and Development Perspectives

Наука о безопасности – происхождение, природа и перспективы развития

ABSTRAKT

Cel: Celem artykułu jest przedstawienie zakresu samodzielności i komplementarności dyscypliny naukowej – nauk o bezpieczeństwie.

Metody: W artykule wykorzystano metodę analizy systemowej oraz porównawczej. W pierwszym przypadku poddano badaniu kluczowe elementy systematyki naukowej w celu racjonalizowania efektów już wprowadzonych zmian oraz prognozowania skutków zmian planowanych, jakie mogą się pojawić w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu. W drugim przypadku porównano modele systematyki naukowej w ujęciu dynamicznym.

Wyniki: W artykule przedstawiono prawne aspekty usytuowania nowej dyscypliny naukowej, jaką są nauki o bezpieczeństwie, w systematyce nauki polskiej. Omówiono schematy tworzenia systematyk podziału dziedzin i dyscyplin naukowych oraz podstaw formalnych ich usamodzielnienia się. W Polsce przyjmuje się, że cała wiedza naukowa pod względem złożoności obszaru badań i problematyki jest ułożona według pewnej hierarchii. Największą jednostką jest obszar badań, który jest dość niedookreśloną platformą aktywności naukowej. W jego skład wchodzi dziedziny naukowe stanowiące logiczną i treściową, zwartą część nauki. Główna aktywność badawcza koncentruje się w ramach dyscypliny naukowej. Wyniki tej aktywności kształtują specyfikę tożsamości i celów badawczych. W artykule zdefiniowano uwarunkowania genezy nauk o bezpieczeństwie wynikające ze wzrostu zagrożeń dla bezpieczeństwa w wymiarze globalnym. Następnie przeanalizowano zainteresowania problematyką bezpieczeństwa w innych dyscyplinach naukowych i wynikające z tego powodu trudności z jednoznacznym określeniem tożsamości nauk o bezpieczeństwie.

Wnioski: Autor zaproponował ujęcie funkcjonalne nauk o bezpieczeństwie, a więc takie, w którym zasadniczym problemem jest analiza związku między stanem bezpieczeństwa a zagrożeniami w kontekście stopnia ryzyka. Podjął próbę egzemplifikowania problemów badawczych, które powinny się znajdować w obszarze zainteresowania nauk o bezpieczeństwie, a którymi są: teoria bezpieczeństwa, rodzaje bezpieczeństwa, podmioty bezpieczeństwa, zagrożenia. Dyskusji o tożsamości nowej dyscypliny nie sprzyja stawianie tezy o jej interdyscyplinarności. Bardziej właściwe jest traktowanie badania różnych aspektów bezpieczeństwa przez pryzmat multidyscyplinarności, czyli udziału elementów różnych dyscyplin naukowych w procesie badawczym.

Słowa kluczowe: nauka, dyscyplina naukowa, tożsamość, bezpieczeństwo, zagrożenie

Typ artykułu: artykuł przeglądowy

Przyjęty: 08.01.2018; Zrecenzowany: 29.06.2018; Zatwierdzony: 05.07.2018;

Identyfikator ORCID autora: 0000-0003-1371-6270;

Proszę cytować: *BiTP* Vol. 50 Issue 2, 2018, pp. 16–26, doi: 10.12845/bitp.50.2.2018.1;

Artykuł udostępniany na licencji CC BY-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

ABSTRACT

Aim: To present the scope of independence and complementarity of the scientific discipline called security sciences.

Methods: The article uses the method of systemic and comparative analysis. In the first case, the key elements of scientific taxonomy were analysed in order to rationalise the effects of already introduced changes and forecast the effects of planned changes that may occur in a dynamically changing environment. The second one compared models of scientific taxonomy using a dynamic approach.

Results: The article presents the legal aspects of the location of security sciences as a new scientific discipline in the taxonomy of Polish science. The diagrams of creating the taxonomy of scientific fields and disciplines as well as the formal foundations of their separation are discussed. In Poland, it is assumed that all scientific knowledge in terms of the complexity of the research area and the subject matter are arranged according to a certain hierarchy. The largest unit is the research area, which is a fairly underdefined platform of scientific activity. It consists of scientific fields which constitute a logical and content-focused, exact part of science. The main research activities concentrate around scientific disciplines. Their results shape the specific characteristics of identity and research goals. The article defines the origin of this discipline resulting from the increase of security threats in the global dimension. Next, the interests in the subject of security in other scientific disciplines were analysed, along with the resulting difficulties resulting in the unambiguous identification of the identity of security sciences.

Conclusions: The author proposed a functional approach to security sciences, where the fundamental problem is to analyse the relationship between the state of security and threats in the context of the degree of risk. He attempted to exemplify research problems that should be in the area of interest of security sciences: the security theory, types of security, security entities and threats. Furthermore, emphasising the interdisciplinary nature of security

sciences is not beneficial for the identity of this new discipline. It is more appropriate to treat the study of various aspects of security through the prism of multidisciplinary or the share of the components of different scientific disciplines in the research process.

Keywords: science, scientific discipline, identity, security, threat

Type of article: review article

Received: 08.01.2018; Reviewed: 29.06.2018; Accepted: 05.07.2018;

Author's ORCID ID: 0000-0003-1371-6270;

Please cite as: *BiTP* Vol. 50 Issue 2, 2018, pp. 16–26, doi: 10.12845/bitp.50.2.2018.1;

This is an open access article under the CC BY-SA 4.0 licence (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

АННОТАЦИЯ

Цель: Цель статьи – представить масштаб самостоятельности и взаимодополняемости научной дисциплины – науки о безопасности.

Методы: В статье используется метод системного и сравнительного анализа. В первом случае были проанализированы ключевые элементы научной систематики, чтобы рационализировать последствия уже внесенных изменений и прогнозировать последствия плановых изменений, которые могут возникать в динамически изменяющейся среде. Во втором случае модели научной систематики сравнивались в динамическом подходе.

Результаты: В статье представлены юридические аспекты позиционирования новой научной дисциплины, науки о безопасности, в систематике польской науки. Рассмотрены схемы создания систематики разделения отраслей и научных дисциплин и формальных оснований их самостоятельности. В Польше принято считать, что все научные знания, с точки зрения сложности области исследований и проблем, организованы в соответствии с определенной иерархией. Самая большая единица – это исследовательская область, которая является довольно неопределенной платформой научной деятельности. Она состоит из научных дисциплин, которые являются логической, содержательной и компактной частью науки. Основная исследовательская деятельность сосредоточена в рамках научной дисциплины. Результаты этой деятельности определяют специфику целей идентификации и исследований. В статье определены условия генезиса наук о безопасности в результате повышения угроз безопасности в глобальном измерении. Затем проанализирована заинтересованность других научных дисциплин проблематикой безопасности, и выявлены, в связи с этим, трудности с однозначной идентификацией науки о безопасности.

Выводы: Автор предложил функциональный подход к наукам о безопасности, поэтому основной задачей является анализ взаимосвязи между состоянием безопасности и угрозами в контексте степени риска. Он попытался продемонстрировать исследовательские проблемы, которые должны находиться в области интереса к наукам о безопасности, а именно: теория безопасности, типы безопасности, объекты безопасности, угрозы. Дискуссия об идентификации новой дисциплины не способствует тезису о ее междисциплинарном характере. Более уместно рассматривать изучение различных аспектов безопасности через призму многодисциплинарности, т. е., участия элементов различных научных дисциплин в процессе исследования.

Ключевые слова: наука, научная дисциплина, идентификация, безопасность, угроза

Вид статьи: обзорная статья

Принята: 08.01.2018; Рецензирована: 29.06.2018; Одобрена: 05.07.2018;

Идентификатор ORCID автора: 0000-0003-1371-6270;

Просим ссылаться на статью следующим образом: *BiTP* Vol. 50 Issue 2, 2018, pp. 16–26, doi: 10.12845/bitp.50.2.2018.1;

Настоящая статья находится в открытом доступе и распространяется в соответствии с лицензией CC BY-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

Wprowadzenie

Na podstawie uchwały Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z 28 stycznia 2011 roku zmieniającej uchwałę w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych [M.P. Nr 14, poz. 149] utworzono kilka nowych dyscyplin naukowych, w tym nauki o bezpieczeństwie, które obok nauk o obronności usytuowano w dziedzinie nauk humanistycznych. Z związku ze zmianami prawnymi wynikającymi z kolejnej reformy systemu nauki w naszym kraju minister właściwy ds. nauki i szkolnictwa wyższego uzyskał prawo do zmiany systematyki nauki polskiej. Z tego uprawnienia skorzystał 8 sierpnia 2011 roku, wydając rozporządzenie w tym zakresie [1]. Tym aktem normatywnym w zasadzie utrzymano poprzedni stan rzeczy, z tą zmianą, że reaktywowano dziedzinę nauk społecznych, w których znalazły się dwie wspomniane

Introduction

On the basis of the Resolution of the Central Committee for Degrees and Titles of 28 January 2011 amending the Resolution on defining fields of science and arts and scientific and artistic disciplines [M.P. No. 14, item 149] several new scientific disciplines were created, including security sciences, which were classified among humanities next to defence sciences. Due to legal changes arising from another reform of the science system in Poland the Minister of Science and Higher Education became authorised to amend the taxonomy of Polish science. The Minister used the authorisation on 8 August 2011, issuing a resolution in this respect [1]. The normative act essentially preserved the status quo, with the only difference being the reactivation of social sciences, where the two aforementioned disciplines were classified. The current taxonomy used in Poland distinguishes

dyscypliny. Aktualnie w Polsce mamy 8 obszarów wiedzy, 22 dziedziny, w tym 7 bez podziału na dyscypliny, oraz 95 dyscyplin naukowych.

Nie wchodząc w szczegółową analizę obowiązującej systematyki, należy zwrócić uwagę na to, że niektóre dyscypliny, jak:

- biotechnologia (3),
- biochemia (2),
- ochrona środowiska (2),
- nauki o zarządzaniu (2)

lub o podobnym charakterze, jak finanse, ekonomia, pravo, nauka o administracji i prawo teologiczne, funkcjonują w ramach kilku dziedzin. Zakres przedmiotowy nauki o administracji w praktyce europejskiej jest ściśle związany z naukami prawnymi (przykładem jest gałąź prawa administracyjnego). Z kolei związek prawa teologicznego ma kontekst historyczny. To świadczy o tendencji do nadmiernego rozdrobnienia, która w pewien sposób jest uzasadniona gwałtownym rozwojem nauki oraz zapotrzebowaniem na wąską specjalizację naukową.

Problem klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych

Pozostaje kwestia, jak tworzyć schematy klasyfikacyjne dyscyplin i pól badawczych, aby oddać naturę współczesnej nauki – w coraz większym stopniu składającej się z interdyscyplin, multidyscyplin i transdyscyplin? Jednak ta tendencja paradoksalnie pozostaje w sprzeczności z praktyką legislacyjną z ostatnich lat, która zwiększa liczbę dyscyplin naukowych. Polskie realia odbiegają od proponowanej przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) klasyfikacji dyscyplin i dziedzin naukowych, w której uwzględniono jedynie 7 dziedzin i 43 dyscypliny. W dziedzinie zarówno nauk humanistycznych, jak i społecznych nie zaproponowano nauk o bezpieczeństwie i obronności. Przedstawiona klasyfikacja jest radykalnym rozwiązaniem, tym bardziej że w każdej dziedzinie utworzono jedną dyscyplinę naukową o niejasnym charakterze – inne nauki społeczne. Należy też uwzględnić przesłanki, które leżały u podstaw klasyfikacji nauk zaproponowanej przez OECD. Autorzy przyjęli, że nauka ma przede wszystkim wspierać rozwój ekonomiczny i społeczny świata. Dlatego też w ujęciu OECD bardzo rozbudowane są dyscypliny dotyczące nauk przyrodniczych oraz nauk inżynierskich i technicznych, ale to wynika z założeń funkcjonowania organizacji publikującej taką klasyfikację. Trzeba też pamiętać, że omawiana klasyfikacja została stworzona w 2004 roku, to jest wtedy, gdy dopiero urzeczywistniały się zagrożenia dla bezpieczeństwa globalnego i regionalnego.

Podziały w nauce zmieniają się niczym obrazy w kalejdoskopie. Choć dziedziny i dyscypliny naukowe lubią odwoływać się do swych rzekomo odwiecznych tradycji, to jednak w rzeczywistości zmiany w nich dokonują się bardzo szybko. Jest to odbicie stale zmieniającej się otaczającej nas rzeczywistości. Z jednej strony chcielibyśmy zachować pewną stabilność w postrzeganiu obszarów badań naukowych, ale z drugiej ciągle czujemy pokusę przełamywania barier i murów granicznych tradycyjnych dyscyplin nauki. Według Heinza Heckhausena wyróżnia się następujące elementy dyscyplin:

8 areas of knowledge, 22 fields, including 7 undivided into disciplines, and 95 scientific disciplines.

Without resorting to a detailed analysis of the current taxonomy, it should be pointed out that some disciplines such as:

- biotechnology (3),
- biochemistry (2),
- environmental protection (2),
- management sciences (2),

or of a similar nature, such as finance, economics, law, administrative science and theological law function within several fields of science. The subjective scope of administrative science in the European practice is closely related to legal sciences (administrative law is an example). In turn, the relations of theological law have a historical context. This demonstrates the tendency for excessive division, which is partially justified by the dynamic development of science and the need for narrow scientific specialisations.

The problem of classification of scientific disciplines and fields

The remaining issue is how to create taxonomy models of research disciplines and fields to reflect the nature of contemporary science, increasingly often subdivided into interdisciplines, multidisciplines and transdisciplines. However, the tendency paradoxically is in conflict with the legislative practice of recent years which increases the number of scientific disciplines. The Polish practice differs from the classification of scientific disciplines and fields proposed by the Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD, which covers only 7 fields and 43 disciplines. The field of humanities and social sciences does not include security or defence sciences. The presented classification is a radical solution, the more so that in each field there is one scientific discipline with unclear characteristics – other social sciences. There is a need to consider the factors determining the classification of sciences proposed by the OECD. The authors assumed that the role of science is primarily to support global economic and social development. Therefore, according to the OECD, the disciplines of life sciences and engineering and technical sciences are very extensive, which results from the objectives of the organisation releasing the classification. It should also be borne in mind that the discussed classification was created in 2004, when the threats for global and regional security were only beginning to materialise.

Divisions in science change like in a kaleidoscope. Although scientific fields and disciplines often refer to their allegedly long-standing traditions, in fact changes happen in them very quickly. This is a reflection of the constantly changing reality. On the one hand, we would like to preserve some stability in perceiving scientific research areas and, on the other, we are continuously tempted to overcome barriers and boundaries of traditional scientific disciplines. Heinz Heckhausen distinguishes the following elements of disciplines:

- przedmiot badań – rozumiany w sposób niespecjalistyczny;
- poziom teoretycznej integracji – z reguły niski we wczesnych fazach rozwoju dyscypliny i wysoki w jej fazach dojrzałych;
- metody – rozwijane w celu rozumienia materii dyscypliny oraz w celu przekładania danych doświadczalnych na informacje pozwalające rozwiązywać problemy badawcze;
- narzędzia analityczne, takie jak: statystyka, modelowanie i symulacje – zazwyczaj wspólne dla wielu dyscyplin;
- stopień związku dyscypliny z praktyką – decydujący o strukturze dyscypliny i zajmowanym przez nią miejscu na wyższych uczelniach;
- uwarunkowania historyczne [2].

Dyscypliny naukowe a problematyka bezpieczeństwa

W Polsce przyjmuje się, że cała wiedza naukowa pod względem złożoności obszaru badań i problematyki ułożona jest według pewnej hierarchii. Największą jednostką jest obszar badań, który jest dość niedookreśloną platformą aktywności naukowej. W jego skład wchodzi dziedziny naukowe, które stanowią logiczną i treściową, zwartą część nauki. Główna aktywność badawcza koncentruje się w ramach dyscypliny naukowej. Wyniki tej aktywności kształtują specyfikę tożsamości i celów badawczych. W wielu dyscyplinach tworzy się specjalności badawcze (kierunek badawczy), subdyscypliny lub gałęzie nauki, czyli trwale ukształtowany zespół problematyki w ramach jakiejś dyscypliny naukowej [3]. Z jednej strony świadczy to o stopniu integracji przedmiotu badawczego, a z drugiej stanowi pewien etap w kształtowaniu się nowej dyscypliny naukowej. Od strony teoretycznej podkreśla się zazwyczaj moment jednolitości, integralności i autonomiczności tego wycinka nauki. Z bardziej praktycznego punktu widzenia dyscyplina naukowa może być jednostką dydaktyczną (na tyle bogatą i jednolitą częścią nauki, by można jej było nauczać na poziomie szkolnictwa wyższego jako osobnego kierunku studiów) lub organizacyjną (katedra, zakład naukowy) [3]. Ten aspekt powiązania procesu naukowego z edukacją na poziomie wyższym dość często traktowany był po macoszemu. Zapotrzebowanie na kształcenie na poziomie akademickim w obszarze bezpieczeństwa powinno być praktyczną inspiracją do badań empirycznych i podstawowych. Zakładając, że poszczególne nauki to wyraźnie autonomiczne (pod względem badawczym i organizacyjnym) części poznania, będąca dyscypliną naukową bądź zespołem kilku dyscyplin, trzeba stwierdzić, że w ostatnich latach mamy do czynienia z procesem „rozluźniania” kryteriów tworzenia „dyscypliny naukowej”. Dawniej od dyscyplin wymagano stosunkowo wysokiego poziomu refleksji metodologicznej, obecnie (choć nie bez oporów) dopuszcza się uprawianie „obszarów wiedzy”, grupowanych pod nagłówkiem „badania” (ang. *studies*). **Dyscyplina naukowa** według L. Krzyżanowskiego (w znaczeniu instytucjonalnym), to usystematyzowany ze względu na przedmiot i cele procesu poznania oraz społeczne znaczenie

Disciplines and security issues

In Poland the overall scientific knowledge in terms of the complexity of the research area and subject matter is arranged into a hierarchy. The largest unit is research area, which is a rather underdefined platform of scientific activity. It consists of scientific fields, comprising a logical and content-focused, exact part of science. The main research activities concentrate around scientific disciplines. The results of these activities shape the specific characteristics of research identities and objectives. Many disciplines are divided into research specialisations (directions), subdisciplines or branches of science, i.e. permanently developed subject matter groups focusing around a given scientific discipline [3]. On the one hand, this demonstrates the degree of integration of the subject of research and, on the other hand, forms a certain stage in the development of a new scientific discipline. From the theoretical perspective, the phase of uniformity, integrity and autonomy of this section of science is emphasised. From a more practical point of view, a scientific discipline can be an educational unit (a section of science rich and uniform enough to be taught at the higher education level as a separate major) or an organisational unit (a department or institute) [3]. This aspect of linking the scientific process with higher education is often neglected. The need for higher education in the area of security should be a practical inspiration for empirical and basic research. Assuming that the respective domains of science are clearly autonomous (in research-related and organisational terms) elements of cognition, such as scientific disciplines or groups of several such disciplines, it should be stated that in the recent years the loosening of criteria for establishing scientific disciplines has been observed. Disciplines used to require a relatively high level of methodological reflection, and currently (although with some reservations) it is permitted to practice “areas of knowledge” grouped under the heading “studies”. According to L. Krzyżanowski a **scientific discipline** (understood institutionally) is a set of developed and identified elements of a resource of knowledge on reality, systematised with regard to the subject and objectives of the cognition process

jego rezultatów zbiór ukształtowanych i wyodrębnionych części zasobu wiedzy o rzeczywistości. Nauka obejmuje całokształt zakresów wiedzy, jakie wyznaczają granice danej dyscypliny naukowej. „Dyscyplina naukowa to doniosła społecznie, ukształtowana i wyodrębniona ze względu na przedmiot i cel badań lub kształcenia część nauki w znaczeniu instytucjonalnym uznana za podstawową jednostkę jej klasyfikacji” [4]. W przypadku nauk o bezpieczeństwie mamy do czynienia z procesem kształtowania się nowej dyscypliny naukowej, jednak mającej bardzo ważne znaczenie społeczne. W dzisiejszych czasach tempo rozwoju nauki jest ogromne, wynikające ze zmieniającego się świata i potrzeb praktyki. Współczesny świat nie pozostaje pozbawiony odczuwanych i realnych zagrożeń, których genezy należy upatrywać w napięciach politycznych i ekonomicznych, w nacjonalizmie oraz antagonizmach etnicznych czy religijnych. Sprzeczność i różnicowanie interesów stwarzają niebezpieczeństwa o wielorakim charakterze: od konfliktów zbrojnych i zamachów terrorystycznych do przestępczości pospolitej i zorganizowanej, ekscesów chuligańskich, infekowania systemów informatycznych czy korupcji. Obok niebezpieczeństw wywoływanych postawą i działalnością człowieka niebagatelnego znaczenia nabierają też kataklizmy naturalne. Proces globalizacji powoduje, że również zagrożenia o charakterze międzynarodowym szybko stają się realnym niebezpieczeństwem destabilizującym bezpieczeństwo krajowe bądź lokalne. W związku z tym wyspecjalizowane instytucje państwowe powinny być przygotowane do tego, żeby zapobiegać tego rodzaju zagrożeniom, a w razie ich zaistnienia – podjąć działania prewencyjne i represyjne. Jedną z podstawowych ludzkich potrzeb jest poczucie bezpieczeństwa osobistego, dlatego też pierwotną funkcją administracji państwowej była funkcja reglamentacyjno-policyjna. Już u zarania instytucji państwa można znaleźć pierwowzory współczesnej administracji zajmującej się ochroną porządku i ładu publicznego. Dyskusje na temat państwa i jego roli w życiu społecznym dotyczyły przede wszystkim tej funkcji, czyli zapewnienia bezpieczeństwa. W starożytnej Grecji, przede wszystkim w dziełach Platona i Arystotelesa, można odnaleźć początki teoretycznej refleksji o państwie. Wykształciły się wówczas zręby teorii ustroju państwowego. Służby porządkowe przeszły długą drogę ewolucji – od podmiotów mających bardzo szeroki zakres działania do podmiotów bardzo wyspecjalizowanych. Współczesne państwa dysponują rozbudowaną administracją publiczną, która w dużej części wykonuje zadania z zakresu ochrony porządku i bezpieczeństwa obywateli, ale również chroni obowiązujący porządek prawny i konstytucyjny oraz zabezpiecza przed zagrożeniami zewnętrznymi.

Reasumując, należy stwierdzić, że poczucie bezpieczeństwa jest immamentną wartością życia każdego człowieka, struktur społecznych, instytucji państwowych oraz relacji międzynarodowych. W związku z tym było i jest przedmiotem refleksji naukowej różnych dyscyplin naukowych. W niektórych sytuacjach mieliśmy do czynienia z formowaniem się subdyscyplin lub odrębnych pól badawczych związanych z tematyką dotyczącą mniej lub bardziej bezpośrednio bezpieczeństwa.

Trzeba zauważyć, że w krajach Europy Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej problematyka bezpieczeństwa była obiektem zainteresowań badawczych w innych dyscyplinach naukowych. W przypadku nauk historycznych

and the social significance of its results. Science covers all ranges of knowledge determining the boundaries of a given scientific discipline. “A scientific discipline is a socially significant part of science developed and identified with regard to the subject and objective of research or education in the institutional sense, considered to be the basic unit of its classification” [4]. In the case of security sciences, we are dealing with the process of developing a new scientific discipline with a key significance for society. Science is developing rapidly nowadays, which is a result of the changing world and of practical implications. The contemporary world is facing both perceived and actual threats, whose origin should be attributed to political and economic tensions, nationalism, and ethnic or religious antagonisms. Contradictions and diverse interests create various threats – from military conflicts and terrorist attacks to common and organised crime, hooligan acts, infecting IT systems and corruption. In addition to threats caused by people’s attitudes and activities, natural disasters are also of significance. The process of globalisation makes an international threat a real danger destabilising national or local security. Therefore, specialised state institutions should be prepared to prevent such threats, and to take preventive and repressive measures as they arise. Personal security is one of the basic human needs, thus the primary function of state administration is the police and regulatory function. Already at the beginning of existence of state institutions it is possible to identify prototypes of contemporary administration dealing with the preservation of law and public order. Discussions on the state and its role in social life focused primarily on the function of providing security. In ancient Greece, in particular in the works by Plato and Aristotle, it is possible to identify the origins of theoretical reflection on state. This was when the foundations of the state system theory were created. Law enforcement forces have undergone an evolution – from entities with a very broad range of tasks to highly specialised entities. Contemporary states have well-developed public administration systems, which primarily perform tasks related to the protection of order and citizens’ security, and also defend the legal and constitutional order and secure them against external threats.

To recapitulate, it should be stated that the sense of security is an immanent value in every person’s life and an indispensable element of social structures, state institutions and international relations. Therefore, it has been the subject of scientific reflection of various scientific disciplines. Sometimes subdisciplines or separate fields of research were formed associated with the subject matter of security in general.

It should be pointed out that in Western Europe and the United States the subject matter of security was in the focus of interest of other scientific disciplines. Historical sciences concentrated on the analysis of the development of security institutions, the state of security and the threat of crime in particular countries¹. In Poland, the subject matter of the history

¹ This subject matter has been considered by the author of this article, and also P. Majer, A. Pepłoński, J. Konieczny, A. Abramski and many others.

przedmiotem ich badań była analiza rozwoju instytucji bezpieczeństwa oraz stan bezpieczeństwa i zagrożenie przestępczością w poszczególnych krajach¹. W naszych rodzimych warunkach problematyka historii bezpieczeństwa była traktowana po macoszemu, jako swoiste uzupełnienie podstawowych dociekań historycznych, w przeciwieństwie do innych krajów, zwłaszcza Francji, gdzie uzyskała status ważnego obszaru eksploracji badawczych. Przedmiotem szczególnej aktywności francuskich historyków były dzieje policji. Można przyjąć, że we Francji najwcześniej historycy skupili się na dziejach rodzimych służb policyjnych, ale też badali narodziny nowoczesnej policji w Europie [5]. Szczególną pozycję w tej dziedzinie zajmują prof. Paolo Napoli z École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS) oraz prof. Jean-Marc Berlière, który jest też znanym popularyzatorem najnowszej historii policji francuskiej. Podobnie kwestie bezpieczeństwa są traktowane w dziedzinie nauk prawnych. Z jednej strony polityka karna jest ściśle związana ze stanem poczucia bezpieczeństwa obywateli i państwa, z drugiej jednak strony poza kryminologią i kryminalistyką zagadnienia bezpieczeństwa są traktowane jako marginalne przez prawników. Z kolei w latach 70. Gary Becker zajął się bliżej tematem ekonomiki przestępczości, która dzięki jego wkładowi stała się wyodrębnioną dziedziną badań. W zakresie tej tematyki jako główny problem Becker podjął (na podstawie pozytywnej teorii zachowań przestępczych) normatywną kwestię optymalnej polityki wobec przestępczości. Myśl, zgodnie z którą „przestępstwo nie popłaca”, została tu rozwinięta w teorię ekonomiczną, która zyskała uznanie, choć wzbudziła też i nadal wzbudza liczne kontrowersje dotyczące zwłaszcza zasadności zastosowania ekonomicznego podejścia do tej problematyki [6]. Jednakże ekonomiczna teoria przestępstw autorstwa laureata Nagrody Nobla Gary’ego Beckera w 1967 roku była dziełem, które znacząco przyczyniło się do uwzględnienia elementów psychologicznych w podejmowaniu decyzji ekonomicznych. W mniejszym zakresie inne dyscypliny posiłkują się problemami bezpieczeństwa w swoich badaniach empirycznych. Przykładowo są prowadzone socjologiczne badania ankietowe subiektywnego poczucia bezpieczeństwa obywateli. Z kolei pedagogika jako nauka o wychowaniu, istocie, celach, treściach, metodach, środkach i formach organizacji procesów wychowawczych podejmuje zagadnienia patologii i niedostosowania społecznego wśród młodzieży.

Przedstawione korelacje poszczególnych dyscyplin naukowych z problematyką bezpieczeństwa odnoszą się przede wszystkim do obszaru bezpieczeństwa wewnętrznego (*internal security*), którego zakres przedmiotowy w poszczególnych krajach jest inny. Ma on ścisły związek z zagrożeniami, które realnie w tych krajach występują. W Stanach Zjednoczonych bezpieczeństwo wewnętrzne, określane jako tzw. bezpieczeństwo domowe (*homeland security*), obejmuje zagadnienia, takie jak: ochrona granic, terroryzm międzynarodowy, przestępczość zorganizowana (zwłaszcza narkotykowa), katastrofy naturalne i techniczne oraz szpiegostwo. Natomiast w strategii Unii Europejskiej z 2010 roku jako główne i wspólne dla Europy zagrożenia wymieniono: terroryzm, przestępczość ciężką i zorganizowaną, cyberprzestępczość,

of security has been neglected, serving to supplement in a way the basic historical investigations, as opposed to other countries, especially France, where it gained the status of an important area of research explorations. Police operations were considered particularly carefully by French historians. It can be stated that France was the country where historians were first to focus on the history of domestic police forces, but they also investigated the origins of contemporary police in Europe [5]. A particular role in this respect was performed by Professor Paolo Napoli of École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS) and Professor Jean-Marc Berlière, who is a renowned promoter of contemporary history of the French police. In the field of legal sciences security issues are treated in a similar way. On the one hand, criminal policy is closely related to the sense of security of citizens and the state and, on other, except for criminology and criminalistics, security issues are treated as marginal by lawyers. In the 1970s, Gary Becker took a closer look on the subject of the economics of crime, which due to his insight became a separate field of research. The main issue considered by Becker within this subject matter (based on the positive theory of criminal behaviour) was the normative issue of an optimum policy towards crime. The concept of crime that “does not pay” was developed into a recognised economic theory, although it arose, and still arises, many controversies referring in particular to the plausibility of applying an economic approach to this subject [6]. However, the economic theory of crime by the Nobel Prize winner Gary Becker in 1967 significantly contributed to considering psychological elements in making economic decisions. Other disciplines rely on security issues in their empirical studies to a lesser extent. For instance, sociological questionnaire surveys on the subjective sense of security of citizens are carried out. In turn, pedagogy is a science on education, the essence, objectives, content, methods, means and forms of organising educational processes raises the issue of pathology and social maladjustment among adolescents.

The presented correlations of the respective scientific disciplines with the subject of security refer primarily to internal security, whose subjective scope differs depending on the country. It is closely related to real threats occurring in these countries. In the United States internal security, referred to as homeland security, covers such issues as border protection, international terrorism, organised crime (especially related to drugs), natural and technological disasters and espionage. The strategy of the European Union of 2010 identifies the following major threats common for the whole Europe: terrorism, heavy and organised crime, cybercrime, cross-border crime, the phenomenon of violence, and natural and anthropogenic disasters. In the Polish conditions, the subjective scope of internal security has been considered in very broad terms, or it should rather be said that in practice the issue is treated quite casually and randomly. This does not facilitate the development of the identity of security sciences, nor is it justified to speak of the interdisciplinary nature of this scientific discipline. It is more reasonable to treat studying various aspects of security through the perspective of multidisciplinary, i.e.

¹ Tę problematykę podejmował autor niniejszego artykułu, ale też: P. Majer, A. Peptoński, J. Konieczny, A. Abramski i wielu innych.

przestępczość transgraniczną, zjawisko przemocy oraz klęski żywiołowe i antropogeniczne. W naszych rodzimych warunkach zakres przedmiotowy bezpieczeństwa wewnętrznego został ujęty bardzo szeroko, choć może właściwsze byłoby stwierdzenie, że traktowanie tego problemu w teorii i praktyce jest dość swobodne i dowolne. Nie sprzyja to kształtowaniu się tożsamości nauk o bezpieczeństwie, nie do końca też uprawnione jest mówienie o interdyscyplinarności tej nowej dyscypliny naukowej. Bardziej zasadne jest traktowanie badania różnych aspektów bezpieczeństwa przez pryzmat multidyscyplinarności, czyli udziału elementów różnych dyscyplin naukowych w procesie badawczym [7].

Z kolei w obszarze bezpieczeństwa zewnętrznego mamy do czynienia z samodzielnymi, a przede wszystkim jednorodnymi badaniami naukowymi w ramach tzw. nauk wojskowych oraz studiów międzynarodowych. W pierwszym przypadku badania skupiały się na zagrożeniach militarnych, które były bardzo aktualne w okresie zimnej wojny. Skutkowały one studiami strategicznymi, w których względy militarne dominowały. Upadek muru berlińskiego, który był emanacją zakończenia zimnej wojny, oraz atak terrorystyczny w Nowym Jorku z 11 września 2001 roku stanowiły zakończenie tradycyjnego rozumienia bezpieczeństwa międzynarodowego. Globalizacja współczesnego świata, eskalacja zagrożeń mających charakter pozapaństwowy oraz zwiększenie się roli podmiotów ponadpaństwowych spowodowały jednocześnie rozwój studiów nad bezpieczeństwem. Przełomowe znaczenie miały ustalenia szkoły kopenhaskiej, a zwłaszcza prace Barry'ego Buzana, który stworzył szersze ramy bezpieczeństwa oparte na pięciu sektorach: militarnym, politycznym, ekonomicznym, ekologicznym oraz społecznym [8].

Status nauk o bezpieczeństwie w jakimś stopniu przypomina pozycję nauki o administracji w ramach nauk prawnych, która według opinii profesora Huberta Izdebskiego przeżywa „kryzys identyfikacji”, czyli ma problem z własną tożsamością. Pomimo ogromnego zainteresowania studiami administracyjnymi w Polsce widoczna jest tendencja do koegzystencji badawczej i edukacyjnej nauki o administracji z prawem jako odrębną dyscypliną naukową, z perspektywą wchłonięcia tej nauki przez prawo. Można się tu doszukiwać pewnych podobieństw z naukami o bezpieczeństwie w zakresie ogromnego popytu na ofertę edukacyjną w tym obszarze oraz prób politologicznego oglądu przedmiotu badań nad bezpieczeństwem. Problemem tej młodej dyscypliny naukowej jest brak wewnętrznej specjalizacji. Taką logiczną próbą jest wyróżnienie dwóch podstawowych subdyscyplin: bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa zewnętrznego (którego nie należy zawężać do bezpieczeństwa militarnego). Przy braku jednorodności ontologicznej i metodologicznej grozi nam utrata względnej autonomiczności. Należy się zgodzić J. Ziarką, że nauki o bezpieczeństwie to budująca się dyscyplina naukowa, która nie ma precyzyjnie zakreślonych granic poznawczych, nie ma też wypracowanych metod badania, w związku z czym nadal powinna poszukiwać treści swoich dociekań oraz odpowiednich procedur badawczych [9].

Bezpieczeństwo w wymiarze zarówno krajowym, jak i międzynarodowym stało się obszarem zainteresowań instytucji państwowych oraz organizacji i struktur międzynarodowych. Jest również przedmiotem zintensyfikowanych badań naukowych, konferencji i sympozjów. Najistotniejszym efektem tej

the involvement of elements of various scientific disciplines in the research process [7].

In the area of external security we are dealing with independent and, most importantly, homogeneous scientific research of the so-called military sciences and international studies. In the first case the research focused on military threats, which were strongly present during the Cold War. They gave rise to strategic studies with a dominating military aspect. The fall of the Berlin Wall, which was the manifestation of the end of the Cold War, and the New York terrorist attack of 11 September 2001, put an end to the traditional understanding of international security. The globalisation of the contemporary world, the escalation of non-state threats and the increasing role of supranational entities have contributed to the development of security studies. The conclusions of the Copenhagen school were a breakthrough, especially the works of Barry Buzan, who created a broader security framework based on five sectors: military, political, economic, environmental and social [8].

The status of security sciences to some extent resembles the position of administration science among legal sciences, which, according to Professor Hubert Izdebski, is undergoing an “identification crisis”, having problems with its own identity. Despite the vast interest in administrative studies in Poland, there is a tendency for the research-related and educational coexistence of administrative science and law as a separate scientific discipline, with a perspective of administrative science being absorbed by law. It is also possible to observe certain similarities with security sciences in terms of the high demand for educational services in this area and attempts to create a political science perspective on the subject of security research. The problem of this new scientific discipline is the lack of internal specialisation. It is logical to suggest a division into two basic subdisciplines: internal security and external security (which should not be limited to military security). With the lack of ontological and methodological homogeneity, there is a threat of losing our relative autonomy. The author agrees with the opinion of J. Ziarka that security sciences are a developing scientific discipline which does not have precise cognitive boundaries or established research methods, which is why it should continue to seek for the content of its investigations and applicable research procedures [9].

Both the national and international security has become the subject of interest of state institutions and international organisations and structures. It is also the subject of increasingly numerous scientific research, conferences and symposia. The most crucial outcome of this conclusion is the progressively rich academic output presented in scientific publications. Security has become an important element of higher education. Currently around 140 higher education institutions are providing services in such majors as internal security, national security and security engineering. These institutions are creating organisational structures (faculties, departments, institutes) with security as their field of knowledge in institutional terms.

Attempts to limit research activities to the practical aspect – building various models of national security systems

refleksji jest coraz bogatszy dorobek myślowy prezentowany w publikacjach naukowych. Bezpieczeństwo stało się też istotną ofertą edukacyjną na poziomie wyższym. Aktualnie na około 140 uczelniach kształcą się studenci na kierunkach: bezpieczeństwo wewnętrzne, bezpieczeństwo narodowe i inżynieria bezpieczeństwa. Na tych uczelniach powstają struktury organizacyjne (wydziały, katedry, zakłady), w których instytucjonalnie „polem wiedzy” jest problematyka bezpieczeństwa.

Próby ograniczenia aktywności badawczej do sfery praktycznej – budowania różnych modeli systemów bezpieczeństwa narodowego utrudnia rozwój nauk o bezpieczeństwie [10, 11]. Ta młoda dyscyplina naukowa jak kania dżdżu potrzebuje prowadzenia badań podstawowych w celu stworzenia zrębów teorii bezpieczeństwa. Podkreśla się, „(...) że uwzględniając kryterium stosowalności wyników badań, naukom o bezpieczeństwie bliżej jest do nauk stosowanych (usługowych) niż czystych (podstawowych) (...) Uważa się, że nauki o bezpieczeństwie traktować należy jako empiryczne (indukcyjne) nauki realne z przewagą badań stosowanych, niemniej w znacznej części badań, szczególnie tych poświęconych identyfikowaniu podstaw poznawczych zjawisk bezpieczeństwa narodowego, prowadzone będą także badania podstawowe, metodami dedukcyjnymi właściwymi logice i matematyce” [12]. Wszystkie argumenty użyte w cytowanej wypowiedzi są w pełni uzasadnione. Jednak bez samodzielnej teoretycznej refleksji trudno będzie uzasadnić potrzebę istnienia odrębnej dyscypliny naukowej. W zakresie tej dyscypliny powinny pozostawać następujące obszary badawcze:

- wprowadzenie do badań nad bezpieczeństwem:
 - teoria bezpieczeństwa,
 - historia bezpieczeństwa,
 - filozofia bezpieczeństwa,
 - metodologia badań nad bezpieczeństwem,
 - rodzaje bezpieczeństwa:
 - bezpieczeństwo globalne,
 - bezpieczeństwo narodowe,
 - bezpieczeństwo publiczne,
 - bezpieczeństwo społeczne,
 - bezpieczeństwo ekonomiczne,
 - bezpieczeństwo wewnętrzne państwa,
 - instytucje bezpieczeństwa:
 - polityka bezpieczeństwa,
 - projektowanie i ocena systemów bezpieczeństwa,
 - instytucje rządowe na poziomie centralnym i terytorialnym,
 - instytucje samorządu terytorialnego,
 - organizacje pozarządowe,
 - podmioty prawa prywatnego,
 - instytucje Unii Europejskiej,
 - organizacje międzynarodowe,
 - obszary zagrożeń:
 - identyfikacja i ocena zagrożeń w skali globalnej, krajowej i lokalnej,
 - identyfikacja i zarządzanie sytuacjami kryzysowymi,
 - terroryzm międzynarodowy,
 - przestępczość i patologie społeczne,
 - kataklizmy naturalne i awarie techniczne.
- have been hindered by the development of security sciences [10, 11]. This new scientific discipline desperately needs basic research in order to create foundations for the security theory. It is emphasised that “(...) taking into consideration the criterion of the applicability of research results, security sciences are closer related to applied (utility) sciences than pure (basic) sciences (...) It is claimed that security sciences should be regarded as empirical (induction) real sciences with a domination of applied research; however, in a considerable part of the research, especially those related to the identification of the cognitive basis of national security phenomena, also basic research will be performed using deductive methods applied in logic and mathematics” [12]. All arguments used in the quoted statement are fully justified. However, without an independent theoretical reflection it will be difficult to justify the need for the existence of a separate scientific discipline. The discipline should cover the following research areas:
 - introduction to security research:
 - security theory,
 - history of security,
 - philosophy of security,
 - methodology of security research,
 - types of security:
 - global security,
 - national security,
 - public security,
 - social security,
 - economic security,
 - internal security of the state,
 - security institutions,
 - security policy,
 - design and assessment of security systems,
 - governmental institutions at the central and regional levels,
 - local government institutions,
 - non-governmental organisations,
 - private law entities,
 - European Union institutions,
 - international organisations,
 - risk areas:
 - identification and assessment of threats at the global, national and local scale,
 - identification and management of crisis situations,
 - international terrorism,
 - crime and social pathologies,
 - natural disasters and technical failures.

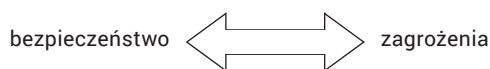
Zakres przedmiotu badań o bezpieczeństwie

Kolejnym istotnym problemem jest określenie zakresu przedmiotu badań nauk o bezpieczeństwie. Ma to ogromne znaczenie dla próby zdefiniowania tożsamości tej dyscypliny naukowej. Wielu badaczy przywiązuje dużą uwagę do systemowego i organizacyjnego ujęcia bezpieczeństwa. Przykładowo A. Glen uważa, że przedmiotem eksploracji badawczej powinny być współczesne systemy bezpieczeństwa w wymiarze militarnym i pozamilitarnym oraz ich funkcjonowanie na różnych poziomach organizacyjnych [13]. Bardziej pogłębioną propozycję przedkłada P. Sienkiewicz, który stwierdza, że naukę o bezpieczeństwie można traktować jako teorię i inżynierię bezpieczeństwa systemów. Autor wyróżnia dwa podstawowe nurty badań: tworzenie teoretycznych podstaw bezpieczeństwa systemów (technicznych i społecznych) oraz projektowanie systemów bezpieczeństwa, w tym systemów zarządzania bezpieczeństwem oraz zarządzania ryzykiem (ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kryzysowych) [13]. Rozwinięciem tej propozycji badawczej są konstatacje J. Świniarskiego i W. Chojnackiego, którzy rozpatrują problematykę bezpieczeństwa z perspektywy nauki o cywilizacji i cybernetyczno-technicznej wiedzy o bezpieczeństwie oraz naukach wojskowych. Autorzy wiążą bezpieczeństwo z cybernetycznym konstruowaniem takich systemów, które charakteryzują się niezawodnością [14]. Poglądy te mają dużą wartość poznawczą. Autorzy eksponują znaczenie systemowego traktowania bezpieczeństwa z różnych punktów widzenia.

Trzeba jednak zwrócić uwagę na zasadniczy problem, jakim jest funkcjonalny związek pojęć: bezpieczeństwo jako stan podmiotu i zagrożenia wobec dla tego podmiotu (jego źródła, charakteru i rodzajów). Należy rozpocząć od poznania natury zjawiska bezpieczeństwa, współcześnie rozpatrywanego na trzech poziomach jako:

- bezpieczeństwo jednostki (wymiar subiektywny);
- bezpieczeństwo struktur społecznych, w tym państwa (teoria państwa);
- bezpieczeństwo międzynarodowe (regionalne i globalne);

tak aby poddać empirycznej analizie społeczną, cywilizacyjną, technologiczną oraz przyrodniczą rzeczywistość jako źródło zagrożeń. Mają one wymiar subiektywny (przedmiot badań behawioralnych) i obiektywnych (przedmiot badań nauk ścisłych). Tych dwóch zjawisk nie należy traktować dychotomicznie, tylko jako całość. Pozwoli to na badanie procesowe przedmiotu bezpieczeństwa. Upraszczając, można to przedstawić jako następującą relację:



Autor niniejszego artykułu chciałby się w tym miejscu odwołać do całkowicie innego stanowiska badawczego, prezentowanego przez prof. Jerzego Koniecznego z Uniwersytetu Opolskiego, którego podejście do przedstawionego problemu jest bardzo interesujące. W analizie relacji między zagrożeniem a bezpieczeństwem J. Konieczny opisuje dwie wartości, które charakteryzują pierwszy element wspomnianej relacji – prawdopodobieństwo wystąpienia i krytyczność, czyli skutki wystąpienia zagrożenia.

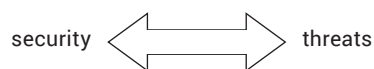
The scope of scope of the subject of research for security science

Another important problem is to define the scope of the subject of research for security sciences. This is essential for attempts to define the identity of this scientific discipline. Many researchers pay specific attention to the systemic and organisational aspects of security. For instance, A. Glen claims that research exploration should focus on contemporary security system in the military and non-military dimension and their functioning on various organisational levels [13]. A more in-depth approach is suggested by P. Sienkiewicz, who states that security science may be treated as the theory and engineering of security systems. The author distinguishes between two basic research trends: creating the theoretical foundations for the security of (technological and social) systems and designing security systems, including security management and risk management systems (with a particular inclusion of crisis situations) [13]. An expansion of this research approach is manifested in the findings by J. Świniarski and W. Chojnacki, who consider the subject matter of security from the perspective of civilisation science and the cybernetic and technical knowledge on security and military sciences. The authors associate security with creating reliable cybernetic systems [14]. These views have a substantial cognitive value. The authors expose the significance of a systemic approach to security from three perspectives.

However, attention should be paid to a fundamental issue, i.e. the functional connection between security as a state of an entity and threats towards the entity (their sources, nature and types). The point of departure should be recognising the phenomenon of security, contemporarily considered at three levels as:

- security of individuals (the subjective dimension);
- security of social structures, including the state (the state theory);
- international security (regional and global);

so as to carry out an empirical analysis of the social, civilisational, technological and environmental aspect of reality as a source of threats. They have a subjective (the subject of behavioural studies) and an objective dimension (the subject of study for exact sciences). The two phenomena should not be regarded as dichotomous but as a whole. This will make it possible to investigate security processes. To simplify, the following relationship can be formulated:



The author of this article would like to refer here to a completely different research approach presented by Professor Jerzy Konieczny of the University of Opole, who presents a very interesting view on the matter. In the analysis of the relationship between threats and security J. Konieczny describes two values characterising the first element of the mentioned relationship – probability and criticality, i.e. the effects of the threat. The analysis is supplemented with

Uzupełnieniem tej analizy jest też charakterystyka bezpieczeństwa (systemu) z perspektywy poziomu odporności. Wszystkie te parametry są stopniowalne i pozwalają określić poziom ryzyka akceptowalnego. Dlatego definiowanie stanu bezpieczeństwa jako stanu bez zagrożeń w świecie rzeczywistym jest nierealne. Problematyka analizy była przedmiotem, przełomowej w socjologii, pracy Ulricha Becka *Społeczeństwo ryzyka* [15].

Należy stwierdzić, że od prawie dwóch dekad mamy do czynienia z fenomenem zainteresowania problematyką bezpieczeństwa na poziomie praktycznym jako efekt globalnego zagrożenia terroryzmem, boomu edukacyjnego oraz ogromnego rozwoju badań naukowych. Dlatego też postrzeganie problematyki bezpieczeństwa w klasycznych kategoriach militarnych, tak charakterystyczne dla epoki zimnej wojny, staje się powoli nieaktualne. Coraz bardziej znajduje uzasadnienie analiza systemów bezpieczeństwa przez pryzmat uwarunkowań politycznych, społecznych, religijnych i ekonomicznych.

Przedmiotem poznania nauk o bezpieczeństwie powinna być działalność państwa, instytucji międzynarodowych oraz ogół zjawisk i stosunków związanych zapewnieniem bezpieczeństwa w skali krajowej i globalnej. Można dodać, że dyscyplina ta powinna się zajmować także analizą zjawisk i procesów społecznych mających wpływ na poziom bezpieczeństwa oraz ich uwarunkowaniami i konsekwencjami. Obszar zainteresowania nauki o bezpieczeństwie jest bardzo szeroki, zróżnicowany i wielowarstwowy.

Funkcje nauki o bezpieczeństwie

Jako że naukę o bezpieczeństwie uważa się za dyscyplinę badającą zjawiska społeczno-polityczne ujmowane jako „kategoria zjawisk społecznych” i mającą cechy własne, jak język pojęć oraz przedmiot badań, można wskazać na jej następujące funkcje:

- deskryptywną – polegającą na opisie i systematyzacji (w tym przypadku poszukuje się odpowiedzi na pytanie: „Jaka jest rzeczywistość pod względem bezpieczeństwa?”);
- eksplanacyjną – sprowadzającą się do poszukiwania związków przyczynowo-skutkowych między zjawiskami, a także pozwalającą konstruować teorie (w tym przypadku poszukuje się odpowiedzi na pytanie: „Dlaczego dane zjawiska zaistniały/występują lub mają stwierdzone właściwości/cechy własne?”);
- prognostyczną – polegającą na przewidywaniu i kształtowaniu przyszłości (w tym przypadku poszukuje się odpowiedzi na pytanie: „Jaka będzie rzeczywistość w przyszłości?”);
- instrumentalną – opierającą się na poszukiwaniu skutecznym sposobów działania (w tym przypadku poszukuje się odpowiedzi na pytanie: „Jakie podejmować decyzje, aby osiągnąć dane rezultaty lub pożądany stan rzeczy?”);
- ideologiczną – polegającą na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie o cele działania.

a characterisation of security (as a system) from the perspective of the level of resistance. All the parameters are gradable and make it possible to define the level of acceptable risk. Therefore, defining the state of security as a state with no threats in real world is unrealistic. The analysed issue was the subject of the groundbreaking sociological study by Ulrich Beck *Risk society* [15].

For almost two decades it has been possible to observe a growing interest in the subject matter of security in practical terms as a result of the global threat of terrorism, the educational boom and the immense development of scientific research. Therefore, the perception of security in traditional military categories, typical for the Cold War period, is gradually becoming dated. It is becoming more and more justified to analyse security systems through the prism of political, social, religious and economic circumstances.

The subject of cognition for security sciences should be the operation of the state and international institutions and all phenomena and relations associated with ensuring security at the national and global scale. It can be added that the discipline should also consider social phenomena and processes with an impact on the level of security and the circumstances and consequences of such processes. The area of interest of security sciences is very extensive, diversified and multifaceted.

Functions of the security science

Security science, defined as a discipline investigating socio-political phenomena viewed as “a category of social phenomena” with their own characteristics, such as its set of notions and the subject of study, has the following functions:

- descriptive – describing and systematising (in this case it seeks an answer to the question “What is the reality in terms of security?”);
- explanatory – seeking cause-and-effect relationships between phenomena and enabling the creation of theories (in this case the question is “Why have specific phenomena occurred or why do they have specific properties?”);
- diagnostic – foreseeing and shaping the future (in this case it seeks an answer to the question “What will reality be like in the future?”)
- instrumental – based on seeking effective methods of operation (in the case the question is “What decisions should be made to achieve specific results and the desired state of affairs?”);
- ideological – enquiring about the purposes of actions.

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że różnorodność obszarów badawczych oraz ujęć metodologicznych nauk o bezpieczeństwie jest zagrożeniem dla tej młodej dyscypliny, ale również wyzwaniem dla tworzenia się jej tożsamości.

Summary

It can be concluded that the diversity of research areas and methodological approaches to security sciences poses a risk to this new discipline, but at the same time constitutes a challenge for establishing its identity.

Literatura/Literature

- [1] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Dz. U. Nr 179, poz. 1065).
- [2] Stichweh R., *The Sociology of Scientific Disciplines: On the Genesis & Selectivity of the Disciplinary Structure of Moderne Science*, „Science in Context” 1992, 5(1), 1–15.
- [3] Szynowski R., *Nauki o bezpieczeństwie a nauki o administracji*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2014, 21, 67.
- [4] Krzyżanowski L.J., *O podstawach kierowania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, wyd. 2, Warszawa 1994.
- [5] Napoli P., *Naissance de la police moderne: pouvoir, normes, société*, Paris 2003.
- [6] Becker G.S., *Crime and Punishment: An Economic Approach*, „Journal of Political Economy” 1968, 76(2), 167–217.
- [7] Żukowska I., *Interdyscyplinarność w polityce badawczej Unii Europejskiej*, w: *Studia europejskie. Wyzwania interdyscyplinarności*, J. Czaputowicz (red.), Warszawa 2016, s. 375–376.
- [8] Buzan B., Wæver O., de Wilde J., *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Londyn 1998.
- [9] Ziarko J., *Dylematy metodologiczne bezpieczeństwa jako nauki*, w: *Bezpieczeństwo. Wymiar współczesny i perspektywy badań*, M. Kwieciński (red.), Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2010, s. 59.
- [10] Dawidczyk A., Gryz J., Koziej S., *Strategiczne zarządzanie bezpieczeństwem. Teoria – praktyka – dydaktyka*, WSHK, Łódź 2006, s. 41–44.
- [11] Wróblewski R., *Przedmiot i metoda nauki o bezpieczeństwie narodowym*, w: *Metodologia badań bezpieczeństwa narodowego*, t. I, P. Sienkiewicz, M. Marszałek, H. Świeboda (red. nauk.), AON, Warszawa 2010, s. 77–78.
- [12] Glen A., *Podstawy poznawcze badań bezpieczeństwa narodowego*, „Zeszyty Naukowe AON” 2011, 2(83), 25.
- [13] Sienkiewicz P., Świeboda H., *Perspektywy badań systemowych nad bezpieczeństwem*, w: *Bezpieczeństwo. Wymiar współczesny i perspektywy badań*, M. Kwieciński (red.), Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kraków 2010, s. 19.
- [14] Świniarski J., Chojnacki W., *Bezpieczeństwo jako przedmiot badań wybranych dyscyplin naukowych*, w: *Współczesne postrzeganie bezpieczeństwa*, K. Jałoszyński, B. Wiśniewski, T. Wojtuszek (red. nauk.), Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała 2007, s. 266–271.
- [15] Beck U., *Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2002.

PROF. DR HAB. ANDRZEJ MISIUK – profesor nauk humanistycznych. Jest kierownikiem Katedry Nauk o Bezpieczeństwie w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów. Obecnie interesuje się zagadnieniami sprawności działania podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa i obywateli w naszym kraju na tle innych państw Unii Europejskiej oraz problematyką związaną z młodą dyscypliną naukową, jaką są nauki o bezpieczeństwie. Był w wąskim gronie animatorów jej utworzenia w 2011 roku.

PROFESSOR ANDRZEJ MISIUK, PHD WITH A POST-DOCTORAL DEGREE – Professor of Humanities. Head of the Department of Security Studies at the Institute of Political Science of the University of Warsaw, member of the Central Committee for Degrees and Titles. His current interests include the efficiency of operation of bodies in charge of state security and citizens in our country in comparison with other EU Member States and the subject matter of security sciences as a new scientific discipline. He was in the select group of the discipline's initiators in 2011.